

VAIHTOEHTOLAJIT NUORTEN LIKUNNALLISENA ELÄMÄNTAPANA

VELI LIIKANEN, ANNI RANNIKKO

Yhteyshenkilö: Veli Liikanen, Mikkelin ammattikorkeakoulu
PL 181, 50101 Mikkelä. Puh. 040 8420 501. Sähköposti: veli.liikanen@mamk.fi

TIIVISTELMÄ

Liikanen V. & Rannikko A. 2015. Vaihtoehtolajit nuorten liikunnallisena elämäntapana. Liikunta & Tiede 52 (1), 47–54.

■ Nuorten vaihtoehtolajit, esimerkiksi parkour, roller derby ja skeittaus, ovat yksi nuorten omaehtoisen liikunnan muoto, jossa otetaan etäisyyttä institutionalisoituneen liikunnan suunnitelmallisuuteen, tavoitteellisuuteen ja perinteisiin järjestyksiin. Tarkastelemme artikkelissamme, millaista nuorten vaihtoehtolajiharrastajien liikunnallinen elämäntapa on. Rakennamme analyysimme Belinda Wheatonin elämäntapaurheilun ominaispiirteiden ympärille. Artikkelin aineistona on marras-joulukuussa 2012 tehty verkkokysely bleidauksen, boulderoinnin, capoeiran, katutanssin, longboardauksen, parkourin, roller derbyn, scoottauksen, skeittauksen, sirkuksen ja slackliningin harrastajille (n=935).

Aineistomme vaihtoehtolajiharrastajat ilmentävät monia Wheatonin elämäntapaurheilun tyyppiä. Lajiharrastamiseen panostetaan sekä ajassa että rahassa ja siihen sitoudutaan muun muassa tekemällä vapaaehtoistyötä. Elämyksellisyys ja eri tavoin esillä olevien korostuvat niin paikallisesti kuin ylijarjaisestikin. Eronteko perinteisen liikuntamaailman järjestyksiin tarkkoine sääntöineen ja kilpailuorientaatioineen on näkyvissä analyysissä, joskin kilpailullisuus jakaa lajiharrastajien mielipiteitä. Wheatonin listaamien piirteiden lisäksi lajiharrastajien vastauksissa korostuu harrastuksen yhteisöllinen ja sosiaalinen luonne. Vaikka paikallisesti harrastaminen tapahtuu pienryhmissä, lajiharrastajien vertaisosiaalisuus levittyy paikallisyhteisöjä laajemmalle verrattain aktiivisen verkon käyttämisen ja matkustamisen avulla.

Asiasanat: Elämäntapa, liikuntakulttuuri, nuorisokulttuuri

ABSTRACT

Liikanen V. & Rannikko A. 2015. Alternative sports as sporty lifestyle of youth. Liikunta&Tiede 52 (1), 47–54.

■ Alternative youth sports, such as parkour, skateboarding and roller derby, are part of self-organised youth cultural sports sector, which keeps a critical distance to orderliness, target-orientation and traditional orders of institutionalised sports. In this article, sporty lifestyle of young people practising alternative sports is investigated. The analysis is built on Belinda Wheaton's grouping of characteristics of lifestyle sports. The research material consists of an online survey conducted in 2012 for practitioners of bouldering, capoeira, contemporary circus, freestyle scootering, inline skating, longboarding, parkour, roller derby, skateboarding, slacklining and street dance (n=935).

The researched alternative sport practitioners express various characteristics of lifestyle sports. They invest to their hobby in money and time and by doing voluntary work. Thrill, expression and presenting self to others are emphasised locally and transnationally. The idea of challenging conventions of traditional sports with clear regulation and competition is visible, although varying attitudes towards competition divide practitioners. In addition to Wheaton's characteristics, communality and sociability of alternative sports are emphasised. Although locally practising of sports takes place in small groups, peer sociality encroaches on wider area through online networks and travelling.

Key words: Lifestyle, sports culture, youth culture

JOHDANTO

Tuore tutkimuskatsaus (Berg & Piirtola 2014, 7–11) osoittaa, että suomalaisen lasten ja nuorten liikunnan tutkimus on, ainakin viimeisen vuosikymmenen ajan, painottunut ennen kaikkea koululiikunnan ja organisoidun vapaa-ajan liikunnan tutkimiseen. Yläkouluikäisiä nuoria on tutkittu runsaasti, toisella asteella opiskelevia opiskelijoita sen sijaan hyvin vähän, samoin kuin vammaisten tai pitkäikäisäiraiden lasten ja nuorten liikuntaa ylipäätään. Katsauksessa todetaan, että tietoaukkoja on lasten ja nuorten osalta myös liikuntapaikkojen suunnitteluun tai rakentamiseen liittyvässä tutkimuksessa sekä ajankäyttöön, ympäristöön, koulua laajempiin yhteisöihin, perheisiin ja alueellisiin eroihin liittyvässä tutkimuksessa.

Vuonna 2012 käynnistyneessä Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat -tutkimushankkeessa pyrimme täyttämään joitakin liikuntatutkimuksen tietoaukkoja vaihtoehtolajeja harrastavien nuorten osalta. Nuorten vaihtoehtolajit, esimerkiksi parkour, roller derby ja skeittaus, ovat yksi nuorten omaehtoisien liikunnan muoto, jossa otetaan etäisyyttä institutionalisoituneen liikunnan suunnitelmallisuuteen, tavoitteellisuuteen ja järjestyksiin (Liikanen ym. 2013; Rannikko ym. 2014a). Vaihtoehtolajeja analysoitaessa ympäristö ja liikuntapaikat, koulun ulkopuoliset yhteisöt sekä yläkouluikäistä vanhempien nuorten harrastaminen ovat keskeisessä asemassa.

Tässä artikkelissa kysymme, millainen nuorten vaihtoehtolajiharrastajien liikunnallinen elämäntapa on. Tarkastelemme myös, miten tutkimamme lajit kiinnittyvät nykyisiin käsitteellistyksiin elämäntapaurheilusta. Entä onko aineistosta löydettävissä joitain nuorten liikunnalliseen elämäntapaan liitettäviä piirteitä, jotka on jätetty aiemmissa tutkimuksissa huomiotta?

Tutkimuksessamme vaihtoehtolajeiksi kutsuttuja uusia liikuntamuotoja on kansainvälisessä kirjallisuudessa kuvattumyös muilla nimityksillä, muun muassa extreme-lajeina (extremes ports) ja elämäntapaurheiluna (lifestylesports, suomenkielistä käännöstä käyttäneet Kotro & Pantzar 2004 ja perustellut Piispa 2013). Näillä nimityksillä on paljon yhteistä sisältöä, mutta ne kertovat myös tutkijoiden erilaisista painotuksista näiden liikuntalajien tulkinnassa (Wheaton 2013, 25). Rinehart (2000) kuvaa vaihtoehtolajeja (alternative sports) toiminnaksi, joka ”tarjoaa joko ideologisesti tai käytännöllisesti vaihtoehtoja valtavirtaurheilulle ja valtavirtaurheilun arvoille”. Vaihtoehtolajit edustavat muutoksen potentiaalia perinteisille liikunnan tekemisen, näkemisen ja ymmärtämisen tavoille (Wheaton 2004, 3). Extreme-urheilu puolestaan on erityisesti anglo-amerikkaisten tiedotusvälineiden käyttämä kattokäsite, joka valtasi nopeasti alaa media- ja kuluttajadiskurssissa, kun ESPN-yhtiö järjesti urheilutapahtumia uusille, jännittäville ja ”nuorekkaille” liikuntamuodoille (Rinehart 2000, ks. myös Ojala & Itkonen 2014).

Suomessa skeittausta, lumilautailua ja muita uusia liikuntalajeja on tarkasteltu erityisesti nuorisokulttuurisena liikuntana (mm. Harinen ym. 2006; Ojala & Itkonen 2014), vaihtoehtolajeina (mm. Liikanen ym. 2013; Rannikko ym. 2014a; Sironen 1988) ja uutena liikuntakulttuurina (Sironen 1988). Elämäntapaurheilun käsite taas korostaa näiden lajiharrastusten elämäntavallista luonnetta, joka saa vahvistusta sekä aiemmista empiirisistä tutkimuksista (Lewis 2004; Robinson 2004; Thornton 2004; Wheaton 2013) että omista tutkimuksistamme (Liikanen ym. 2013; Rannikko ym. 2014a). Tässä artikkelissa kutsumme tutkimiamme lajeja sekä vaihtoehtoliikunnaksi että elämäntapaurheiluksi, sillä molemmat käsitteet sopivat analyttisesti avaamaan näiden liikuntamuotojen tarkastelua. Artikkelissamme on kuitenkin keskeistä tarkastella myös sitä, miten hyvin lajit oman empiirisen aineistomme näkökulmasta istuvat vaihtoehtoliikunnan ja elämäntapaurheilun käsitteellistyksiin, mitkä piirteet ja ulottuvuudet painottuvat, ja mitä keskeisiä lajeja yhdistäviä elämäntavallisia piirteitä on kenties jäänyt huomiotta aiemmissa tutkimuksissa.

Belinda Wheaton on yksi keskeisimmistä elämäntapaurheilun tutkijoista, joka on tehnyt tutkimusta lainelautailun (2002), parkourin ja skeittauksen (2013, 71–120) parissa sekä kirjoittanut elämäntapaurheilun kulttuuripoliitikasta (2013). Wheaton on koonnut elämäntapaurheilun tyyppillisiä piirteitä, joiden avulla nämä liikuntamuodot voidaan määritellä tai erottaa muusta urheilutoiminnasta. Elämäntapaurheilulajit ovat historiallisesti tuoreita (tyypillisesti 1960-luvun jälkeen syntyneitä), ja perustuvat uusien välineiden tai teknologioiden käyttöön (laudat, pyörät) ja vaativat panostamista resurssien (ajan, rahan) muodossa. Elämäntapaurheilijoiden elämykset kiinnittyvät innostuksen tunteeseen tai yhteyteen ympäristön tai hetken kanssa, ja he korostavat harrastuksensa luovia, esteettisiä tai performatorisia ilmaisumuotoja. Harrastajat ovat tietoisia omasta näkemyksestään, ja itsen esittely muille tilassa tai tallenteissa vaikuttaa olevan osa elämystä. Monissa elämäntapalajeissa lajin kaupallisuus ja suosio ovat murentaneet lajien vastakulttuurista luonnetta, mutta monet harrastajat karsastavat sääntöjä, järjestäytymistä tai perinteistä kilpailullisuutta. Harrastajat ovat tyyppillisesti keskiluokkaisia, valkoihoisia länsimaalaisia, mutta lajiharrastajien ikähaitari on usein laaja ja yleensä harrastus on vähemmän sukupuolittunutta kuin perinteisemmissä lajeissa. Harrastaminen on tyyppisesti muodoltaan yksilöllistä ja liikuntaympäristöt ovat uusia tai uudella tavalla käyttöönotettuja ilman selkeitä tai kiinteitä rajoja. (Wheaton 2013.)

Rakennamme analyysimme Wheatonin määrittelemien elämäntapaurheilun ominaispiirteiden ympärille. Tarkastelemme erityisesti tutkimukseemme osallistuneiden lajiharrastajien demografiaa, harrastukseen sitoutumista, lajien yksilö- tai yhteisöllistä luonnetta, liikunnan tiloja ja sitä, kuinka lajiharrastajat haastavat perinteisen liikuntamaailman järjestyksiä. Keskitymme analyysissämme myös lajien ympärille muodostuneisiin sosiaalisiin verkostoihin. Tarkastelemme kiinnittyä sekä nuorisotutkimuksen että yhteiskuntatieteellisesti orientoituneen liikuntatutkimuksen tutkimusperinteisiin.

TUTKIMUSAINESTO JA MENETELMÄT

Tämän artikkelin aineistona on marras-joulukuussa 2013 tehty verkkokysely bleidauksen¹, boulderoinnin², capoeiran³, katutanssin⁴, longboardingin⁵, parkourin⁶, roller derbyn⁷, scoottauksen⁸, skeittauksen⁹, sirkuksen¹⁰ ja slackliningin¹¹ harrastajille. Nämä lajit valikoituivat tutkimuskohteiksi tutkimusryhmämme alkukartoitus-työn perusteella. Kohteiksi haettiin nuorten harrastamia lajeja, joiden koettiin kuuluvan liikunnan vaihtoehtosektoriin tilan- ja ajankäyttönsä, järjestäytymistapansa tai nuoriso- tai vastakulttuuristen piirteidensä puolesta. Mukaan etsittiin uusia lajitulokkaita ja pidempään Suomessa harrastettuja lajeja, yksin ja ryhmässä harrastettavia lajeja sekä naisten ja miesten harrastamia lajeja. Taito- ja tempuvetoisten lajien lisäksi mukaan haluttiin lajeja, joissa näkyvinä piirteinä ovat esimerkiksi rytmi ja fyysinen kontakti harrastajien välillä. Lajit pyrittiin valitsemaan siten, että harrastajat olisivat tavoitettavissa tiedonkeruuseen joitakin tunnettuja verkostoja hyödyntäen.

Kysely toteutettiin Webropol-verkkokyselyalustalla. Kyselylomakkeesta tehtiin suomen-, ruotsin- ja englanninkieliset versiot, ja jokaiselle lajille tehtiin oma kyselylomake siten, että kysymysten sisältö oli sama, mutta lajia ja sen harrastajia kutsuttiin lajin termistöä käyttäen. Kyselylomaketta levitettiin sähköisesti lajiharrastajien verkostoja hyödyntäen, sosiaalisen median palvelujen ja tutkimushankkeen blogin kautta.

Kaikkiaan tiedonhankintaperiodin aikana kyselyyn vastasi 935 12–29-vuotiaasta vastaajaa. Rajasimme kohdejoukon yläikärajan nuorisolain mukaisesti alle 29-vuotiaisiin. Aläikärajan osalta linjasimme,

että vaikka 12-vuotias ei ole täysi-ikäinen, hän pystyy itse päättämään osallistumisestaan vapaaehtoiseen tutkimukseen, johon ei sisälly hänen itseensä kohdistuvia riskejä.

Keräystavasta johtuen aineistoa ei voi pitää tasapainoisesti satunnaistettuna, tilastollisesti edustavana otoksena lajien harrastajista, eivätkä tulokset täten ole tilastomatematisissa mielessä ongelmattomasti yleistettävissä koko harrastajakuntaan (Sue&Ritter 2007). Tiedonkeruun menetelmä muistuttaa pikemminkin lumipallo-otantaa, mukavuusotantaa (convenience sample) tai näytteen keräämistä. Useimpien tutkittujen vaihtoehtolajien kohdalla luotettavan satunnaisotoksen poimimiseen perusjoukosta ei ole käyttökelpoista keinoa, joten tässä käytetty mukavuusotanta on lähes ainoa mahdollisuus tutkimuksen kyselyaineiston keruulle. Verkkokyselyä pyrittiin leventämään laajalle, jotta vastausmahdollisuus tarjottaisiin mahdollisimman suurelle osalle perusjoukkoon kuuluvista. Tuloksia tulkittaessa on syytä huomioida, että tiedonkeruun menetelmän johdosta vastaajiksi on oletettavasti valikoitunut lajeihin lähtökohtaisesti myönteisesti suhtautuvia ja niitä aktiivisesti harrastavia nuoria.

Kyselylomake sisälsi laajan joukon kysymyksiä vastaajien lajiharrastuksen peruspiirteistä, taustasta, asenteista ja harrastajan omasta taustasta. Tutkimuskysymyksiin vastataksemme tarkastelemme elämäntapaurheilun peruspiirteiden toteutumista suomalaisissa vaihtoehtolajeissa kyselyn muuttujien valossa. Harrastajien sitoutumista lajiin tarkastelemme harrastukseen käytetyn ajan, rahan ja vapaaehtoistyön sekä liikunnallisen intensiteetin avulla. Liikunnan elämyksellisyyttä (kehittymis-, extreme- ja ympäristökokemusten suhteen), näkyvyyttä sekä esteettisiä elementtejä käsittelemme aiheita sivuavien Likert-asteikollisten väittämien avulla. Asenneväittämien avulla tarkastelemme myös harrastajien suhdetta kilpailullisuuteen, sääntöihin ja järjestäytymiseen. Kysymystä elämäntapaurheilun sukupuolirakenteesta ja ikärakenteesta tutkimme kyselyssä koottujen sukupuolta ja ikää koskevien taustamuuttujien valossa. Käsitystä lajiharrastajien keskikiloikkaisuudesta emme aineistomme valossa voi suoraan arvioida, mutta havainnoimme harrastajien sosioekonomista asemaa joidenkin elementtien osalta tarkastelemalla vastaajien työ- ja koulutustilannetta sekä käsitystä taloudellista asemastaan. Harrastamisen paikoista kerätty tieto avaa näkymiä suomalaisten vaihtoehtolajien liikuntaympäristöihin ja tilankäyttöön. Harrastamisen yksilöllistä ja yhteisöllistä muotoa ja verkostoja tarkasteltiin kyselyssämme useilla kysymyksillä.

Tulokset esitetään kuvailevien tunnuslukujen ja vastaajaosuuksien avulla. Epätasapainoisen otantamenetelmän vuoksi artikkelissa pidättydytään tilastollisten testien tekemisestä. Tutkimushankkeemme

laadulliseen aineistoon pohjautuvia analyyssejä on kirjoitettu auki aiemmissa julkaisuissa (Harinen & Rannikko 2014; Liikanen ym. 2013; Rannikko ym. 2014a; Rannikko ym. 2014b).

TULOKSET

Vastaajien tausta

Kyselyn vastaajien taustatietoja on koottu taulukkoon 1. Iältään vastaajat jakautuvat karkeasti tasan kolmeen osaan 12–19-vuotiaiden, 20–24-vuotiaiden ja 25–29-vuotiaiden kesken. Scoottaajat olivat vastaajajoukoista nuorimpia: 84 prosenttia vastaajista oli 12–14-vuotiaita. Toisessa ääripäässä olivat roller derby -vastaajat, joista 58 prosenttia oli 25–29-vuotiaita. Vastaajien ikäjakauma oli tasaisin skeittauksen ja sirkuksen harrastajien joukossa.

Koko vastaajajoukosta tyttöjä tai naisia oli 41 prosenttia ja poikia tai miehiä 57 prosenttia. Pieni osa vastaajista ei halunnut kertoa tai määrittellä sukupuoltaan (taulukko 1). Eri lajien vastaajien sukupuolijakauma on myös esitetty taulukossa 1. Naisvaltaisina oli roller derby -harrastajien joukko, erittäin miesvaltaisia puolestaan scoottaajien, bleidaajien ja skeittaajien vastaajajoukot.

Maantieteellisesti vastaajat jakautuivat varsin laajasti maan eri osiin. Odotetusti vastaajia tuli erityisen paljon suurimmista kaupungeista. Helsinki oli ainoa kunta, josta vastaajia tuli toista sataa (184), mutta useampia kymmeniä vastaajia saatiin myös muista isommista kaupunkikeskuksista ympäri maata (Turku 69, Tampere 69, Jyväskylä 68, Joensuu 62, Oulu 52). Yksittäisiä vastaajia asui kuitenkin varsin monessa pienemmässäkin kunnassa.

Taulukossa yksi on kuvattu myös vastaajien asuinympäristöä. Vastausten perusteella lajien levinneisyys ei ole rajoittunut vain tiheimpiin väestökeskittyymiin, vaan myös pienissä kaupungeissa ja ylipäätään laita-alueilla harrastetaan vaihtoehtoliikuntaa.

Vastaajien opiskelu- tai työtilanne (kuvattu taulukossa 1) on ymmärrettävästi kiinteästi yhteydessä ikävaiheisiin. Vastaajat opiskelevat useammin yliopistoissa (16 prosenttia) kuin ammattikorkeakouluissa (14 prosenttia), ja lukioissa hiukan yleisemmin (10 prosenttia) kuin ammatillisella toisella asteella (9 prosenttia).

Kolmannes vastaajista asuu vanhempiensa luona (36 prosenttia), yksin tai kumppanin kanssa ilman lapsia lähes puolet (yhteensä 47 prosenttia). Vain kolmella prosentilla on kotona lapsia. Samoin ulkomaalaistaustaisten vastaajien osuus on erittäin pieni: viidellä prosentilla vastaajista toinen tai molemmat vanhemmista ovat syntyneet ulkomailla. Ulkomaalaistaustaisten osuus on pienempi kuin väestös-

¹Bleidauksessa eli tempurullaluistelussa luistellaan ja tehdään temppuja erityisillä rullaluistimilla, usein skeittiparkeissa tai kadulla.

²Boulderointi on ilman köyttä harrastettavaa kiville ja pienille kallioille kiipeilyä.

³Capoeira on brasilialainen moniulotteinen liikuntalaji, joka on sekoitus taistelulajia, akrobatiaa, tanssia ja musiikkia.

⁴Katutanssi on nimitys laajalle joukolle tanssilajeja, jotka ovat syntyneet ja kehittyneet tanssialien ulkopuolella ja joissa improvisaatiolla ja ilmaisun vapaudella on yleensä merkittävä rooli.

⁵Longboarding eli lonkkarointi on mäkirullalautailua, jossa käytetään yleensä tavallista rullalautaa kookkaampaa ja pidempää lauta. Longboardia käytetään sekä rauhalliseen liikkumiseen paikasta toiseen että vauhdikkaaseen mäenlaskuun.

⁶Parkour on vapaamuotoista liikkumista, hyppimistä ja kiipeämistä tyypillisesti kaupunkiympäristössä. Parkouraa pyrkii mukautumaan ympäristöönsä ja liikku- maan siellä mahdollisimman kekseliäästi ja sulavasti.

⁷Roller derby on täysi-ikäisille naisille suunnattu taktinen, fyysinen ja paljon taklauksia sisältävä joukkuelaji, jossa kaksi joukkuetta luistelee samalla radalla ja yrittää estää vastapuolen pisteentekijää etenemästä. Lajissa korostuu usein myös tee-se-itse-henki.

⁸Scoottaus eli tempupotkulautailu on skeittauksen kaltainen laji, jossa liikutaan ja temppuillaan potkulaudalla.

⁹Skeittauksessa eli rullalautailussa liikutaan ja tehdään temppuja rullalaudalla. Harrastamiseen käytetään sekä katuja ja kaupunkitilaa että varta vasten rakennettuja parkkeja.

¹⁰Sirkus nuorison erityisenä harrastusmuotona on yleistynyt 2000-luvun alusta lähtien. Sirkukseen kuuluu useita erilaisia temppuulajeja, niiden joukossa selkeästi sirkukseen kuuluvina akrobatia, voltit, jongleeraus ja esimerkiksi diabolon pyöritys. Myös slackliningia voidaan pitää sirkuslajina, mutta tämän tutkimuksen aineistonhankinnassa sitä tarkasteltiin erikseen.

¹¹Slacklining on temppuula puiden tai pylväiden väliin kiristetyt tasapainolinjat päällä. Tähän tutkimukseen kerättiin slacklining-harrastajien vastauksia omalla kyselylomakkeella, mutta vastauksia kertyi vain viisi kappaletta. Vastaukset on sisällytetty aineistoon, mutta lajikohtaisia tarkasteluja slackliningille ei tehdä.

sä keskimäärin (vrt. Tilastokeskus 2011). Vastaajien taloudellinen tilanne on tyypillisesti varsin hyvä: yhteensä 83 prosenttia vastaajista kertoo perheellään olevan käytettävissä paljon tai riittävästi rahaa. Liian vähän rahaa on 13 prosentilla vastaajista.

Vaihtoehtolajien nuoret harrastajat ovat siis aineistomme mukaan tyypillisesti suuremmissa keskuksissa asuvia, kouluttautuvia tai työsäkäyviä, suomalaistaustaisia ja (vielä) lapsettomia nuoria aikuisia. Harrastajia löytyy joka puolelta maata. Naisten ja tyttöjen osuus harrastajista on merkittävä, mutta vaihtelee suuresti lajeittain.

Harrastukseen sitoutuminen ja liikunnallinen intensiteetti

Vaihtoehtoliikkujien panostuksia harrastukseensa arvioitiin kyselyssä harrastukseen käytettävän ajan, rahan ja vapaaehtoistyön avulla. Samalla selvitettiin lajiharrastuksen liikunnallista intensiteettiä.

Vastaajat käyttävät lajiharrastukseen varsin paljon aikaa. Ajankäytökysymykseen vastanneista 97 prosenttia käytti lajiharrastukseen vähintään kaksi tuntia, 72 prosenttia vastanneista vähintään viisi tuntia, ja 37 prosenttia vastanneista yli 10 tuntia viikoittain. Nuorimpien vastaajien kohdalla aikamäärät olivat suurimpia.

Lajiin käytetty aika oli myös liikunnallisesti intensiivistä. 88 prosenttia vastanneista kertoi harrastavansa viikossa vähintään kaksi

tuntia hikoilua ja hengästymistä aiheuttavaa liikuntaa. Puolet vastanneista harrasti tällaista raskasta liikuntaa yli viisi tuntia viikossa, ja 20 prosenttia yli 10 tuntia viikossa. Näiden vastaajien omien arvioiden perusteella valtaosa vaihtoehtoliikkujista saavuttaa aikuisväestön suosittelun viikoittaisen liikuntamäärän (kohtalaisesti kuormittavaa aerobista aktiivisuutta vähintään kaksi tuntia 30 minuuttia viikossa, UKK-instituutti 2009) pelkästään vaihtoehtolajiharrastuksensa parissa.

Viikoittaisen raskaan liikunnan määrässä oli huomattavia eroja eri lajien vastaajien välillä. Yli viisi tuntia viikossa hikiliikuntaa harrastavien osuus oli suurin skeittaajien joukossa (73 prosenttia vastaajista) ja pienin boulderoinnin (20 prosenttia) ja capoeiran (21 prosenttia) harrastajien joukossa.

Hiukan yli puolet vastaajista kulutti lajiharrastukseen rahaa 100–500 euroa vuodessa. 19 prosenttia vastaajista pärjäsi alle 100 eurolla vuodessa ja 21 prosenttia vastaajista käytti rahaa 500–1000 euroa vuodessa. Tätä suurempia rahallisia satsauksia tekivät varsin harvat, yhteensä kahdeksan prosenttia vastaajista. Vastaajien rahankäyttö oli siis suurimmaksi osaksi joidenkin satojen eurojen tuntumassa vuosittain, ja nais- ja miespuolisten vastaajien rahalliset panostukset olivat hyvin lähellä toisiaan.

Kyselyyn vastanneet lajiharrastajat olivat myös aktiivisia tekemään

TAULUKKO 1. Kyselyyn vastanneiden vaihtoehtolajiharrastajien taustatietoja (n=935).

Laji	Ikä (n=935)	Osuus
bleidaus	30	16 %
boulderointi	52	21 %
capoeira	99	33 %
katutanssi	77	30 %
longboarding	68	
parkour	60	
roller derby	145	
scoottaus	99	
sirkus	72	
skeittaus	228	
slacklining	5	
Kaikki yhteensä (n)	935	
Koetko olevasi pääasiallisesti...		Osuus
	Koululainen tai opiskelija	63 %
	Palkkatyössä	26 %
	Yrittäjä	3 %
	Työtön tai lomautettu	5 %
	Jokin muu	4 %
Mikä seuraavista kuvaa parhaiten omaa asuinpaikkaasi?		Osuus
	Ison kaupungin keskusta	28 %
	Ison kaupungin lähiö tai muu laita-alue	40 %
	Pikkukylän tai pikkukaupungin keskusta	18 %
	Pikkukylän tai pikkukaupungin lähiö ja muu laita-alue	11 %
	Maaseutuympäristö	3 %
Sukupuolijakauma		
Laji	Naisia	Miehiä
bleidaus	3 %	97 %
boulderointi	33 %	67 %
capoeira	69 %	29 %
katutanssi	68 %	32 %
longboarding	30 %	66 %
parkour	17 %	83 %
roller derby	96 %	3 %
scoottaus	1 %	98 %
sirkus	88 %	11 %
skeittaus	4 %	95 %
slacklining	100 %	0 %
Yhteensä	41 %	57 %
		En halua vastata/muu
		0 %
		0 %
		2 %
		0 %
		4 %
		0 %
		1 %
		1 %
		1 %
		1 %
		0 %
		1 %

vapaaehtoistyötä oman harrastuksensa eteen. Vapaaehtoistyötä ilmoitti tekevänsä 70 prosenttia vastaajista. Osallistuminen erilaisiin vapaaehtoistyön muotoihin on esitetty kuvassa 1. Työtä tehtiin ennen kaikkea käytännön järjestelyjen ja ohjaamisen parissa, vähäisemmissä määrin järjestöbyrokratian eteen. Naispuoliset vastaajat (76 prosenttia) olivat miespuolisia (65 prosenttia) useammin osallistuneet vapaaehtoistyöhön, mikä osaltaan selittyy sillä, että vapaaehtoistyöhön osallistuneiden osuus vaihteli voimakkaasti lajeittain. Longboardaajien joukossa vapaaehtoistyöhön osallistuneita oli vähiten (41 prosenttia), kun taas naisvaltaisen roller derbyn harrastajista lähes kaikki (97 prosenttia) tekivät vapaaehtoistyötä lajinsa eteen.

Järjestökiinnittyminen oli hiukan vapaaehtoisitoutumista harvinaisempaa: 62 prosenttia vastaajista oli jäsenenä lajiharrastukseen liittyvässä seurassa, yhdistyksessä tai järjestössä. Käsitys vaihtoehtolajeista täysin ei-järjestäytyneenä liikuntana ei siis selvästikään pidä paikkaansa. Järjestökiinnittyminen on suomalaisessa toimintaympäristössä ymmärrettävää: yhdistyksiä tarvitaan ainakin tilakysymysten ratkomiseen. Järjestöön kuuluivat yleisimmin roller derbyn (97 prosenttia) ja capoeiran (91 prosenttia) harrastajat, harvimmalla skeittajat (35 prosenttia) ja longboardaajat (37 prosenttia). Miesvaltaisissa lajeissa järjestökiinnittyminen oli naisvaltaisia lajeja harvinaisempaa, ja koko aineiston tasolla miehistä järjestöön kuului 50 prosenttia ja naisista 78 prosenttia.

Lajiharrastuksen merkitystä vastaajille selvitettiin erilaisten väittämien avulla. Vastaukset kuvaavat lajien merkittävää painoarvoa harrastajien elämässä: 88 prosenttia vastaajista oli täysin tai osittain samaa mieltä väitteen ”Laji on minulle enemmän kuin harrastus” kanssa, ja jopa 47 prosenttia oli täysin tai osittain samaa mieltä väitteen ”Laji on elämäni tärkein asia” kanssa. Useimmin elämänsä

tärkeimpänä asiana lajia pitivät katutanssin (72 prosenttia vähintään osittain samaa mieltä) ja scoottauksen (61 prosenttia) harrastajat, harvimmalla boulderoinnin (21 prosenttia) ja longboardauksen (24 prosenttia) harrastajat.

Yhteisöllisten yksilölajien verkostot

Vastaajat harrastavat lajiaan yhdessä muiden kanssa. Ryhmien koko vaihtelee, mutta vain kuusi prosenttia vastaajista kertoi harrastavansa lajia yleensä yksin ja vain viisi prosenttia vastaajista yleensä yli 20 henkilönryhmässä. 72 prosenttia vastanneista harrastaa lajia 1–10 henkilönkannassa, yleisimmin 3–5 henkilön kanssa (30 prosenttia vastaajista). Ryhmät ovat siis yleensä selvästi pienempiä kuin esim. perinteisissä joukkuelajeissa. Joissakin tutkituista lajeista ryhmät olivat selvästi suurempia lajien joukkue- (roller derby) tai ryhmäluonteen (katutanssi, sirkus, capoeira) vuoksi.

Lajiharrastajat olivat varsin liikkuvia: suurin osa, 72 prosenttia, vastaajista kertoi käyvänsä lajiinsa liittyvissä tapahtumissa muualla Suomessa vähintään kerran vuodessa. Vajaa kolmannes kävi harvemmin tai ei koskaan, ja alle 10 prosenttia vastaajista vähintään kerran kuussa. Ulkomaille matkustaminen oli harvinaisempaa. Yli puolet vastaajista ei käynyt koskaan lajin tapahtumissa ulkomaille, vähintään kerran vuodessa ulkomaille matkustavia oli 17 prosenttia vastaajista. Yleisimmin kotimaan tapahtumiin matkustivat roller derbyn harrastajat (88 prosenttia vähintään kerran vuodessa) ja katutanssijat (82 prosenttia), harvinaisimmin boulderoijat (51 prosenttia) ja longboardaajat (59 prosenttia).

Laji yhteisöjen kansainvälistä verkottuneisuutta tutkittiin myös kysymällä, tuntevatko harrastajat muualla kuin Suomessa asuvia lajin harrastajia. Näiden tuttavuuksien osalta tulokset ovat kiinnostavia,

Olen tehnyt vapaaehtoistyötä oman harrastukseni eteen... (n=935)

KUVA 1. Kyselyyn vastanneiden vaihtoehtolajiharrastajien osallistuminen vapaaehtoistyöhön lajin eteen (n=935).

sillä jopa 45 prosenttia vastaajista kertoi tuntevansa useita Suomen ulkopuolella asuvia harrastajia, ja ainoastaan 30 prosenttia ei tuntenut yhtään ulkomailla asuvaa harrastajaa. Esimerkiksi scoottaajista 78 prosenttia ilmoitti tuntevansa ainakin yhden ulkomailla asuvan harrastajan, vaikka vain 30 prosenttia harrastajista matkusti ulkomailla lajin perässä. Tämäkin huomioiden lajiharrastajat ovat näiden tulosten valossa varsin kansainvälisesti suuntautuneita.

Kyselyssä selvitettiin myös tietoverkkojen käyttöä lajiharrastuksessa. Vastaajat seurasivat lajiaan koskevia uutisia ja keskustelua verkossa hyvin aktiivisesti, 57 prosenttia päivittäin. Keskusteluun osallistui päivittäin vain 20 prosenttia vastaajista, mutta vähintään kahdesta kolmeen kertaa kuussa 60 prosenttia vastaajista. Videoita, kuvia, artikkeleita tai muuta materiaalia verkkoon tuotettiin harvemmin: 23 prosenttia vastaajista tuotti materiaalia vähintään kahdesta kolmeen kertaa kuussa. Verkkokeskusteluja ei seurannut koskaan neljä prosenttia vastaajista, keskusteluihin ei osallistunut 19 prosenttia, ja materiaaleja ei tuottanut 27 prosenttia vastaajista. Tulosten perusteella verkkoa käytettiin lajiharrastuksen osana ja lajiyhteisön toimintaympäristönä hyvin aktiivisesti. Aktiivisimmin materiaalia verkkoon tuottivat scoottausten (45 prosenttia vähintään kahdesta kolmeen kertaa kuussa) ja roller derbyn (40 prosenttia) harrastajat, harvinaisimmin boulderoijat (58 prosenttia ei tuottanut koskaan).

Sekä matkustaminen, ulkomaalaisten lajiharrastajien tunteminen että Internetin aktiivinen käyttö kuvaavat paikallisten lajiyhteisöjen ylläpitäjiä käytäntöjä. Lajiharrastajien maailmat venyvät paikallisyhteisöistä ympäri maapalloa. (vrt. Hänninen 2006.) Tämän perusteella voi olettaa, että myös ulkomaalaisten harrastajien tunteminen perustuu ainakin osittain verkkovälitteiseen tuttavuuteen.

Vastaajien tärkeimmät syyt lajista kiinnostumiseen on esitetty kuvassa 2. Yleisimmät tekijät lajikiinnostuksen taustalla olivat kuuleminen lajista tuttavalta sekä lajiharrastajien näkeminen. Vaihtoehtojen sosiaalisen luonteen ja katukuvassa näkemisen merkitys nousi

tuloksissa selvästi esiin. Lajit leviävät vertaisryhmiensä tai median välityksellä, eivät kasvatus- tai urheiluinstituutioiden kautta.

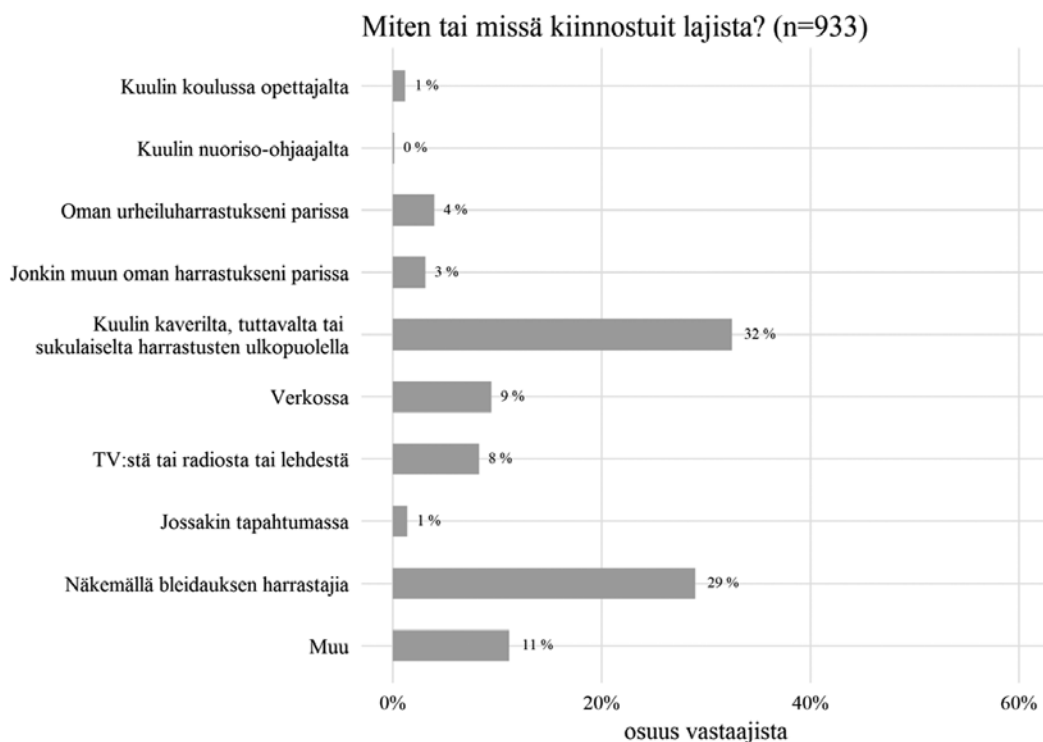
Liikunnan perinteisten järjestysten haastaminen

Tarkastelemalla harrastamisen ympäristösuhdetta ja lajien extreme-luonnetta käsitteleviä väittämiä selvitettiin vastaajien suhdetta kilpailullisuuteen, kehittymiseen ja liikunnan tiloihin.

Vaihtoehtojen harrastamisen konkreettiset tilat ja paikat vaihtelivat lajeittain, mutta yhteistä kaikille lajeille oli, että niitä harrastetaan myös muualla kuin niitä varten rakennetuissa ympäristöissä. Kaikkein suosituimpia harrastuspaikkoja olivat lajia varten rakennetut paikat (61 prosenttia), mutta myös parkkipaikat (49 prosenttia), kevyen liikenteen väylät (48 prosenttia), koulujen pihat (47 prosenttia) ja sisätiloissa sijaitsevat liikuntapaikat (47 prosenttia) olivat yleisiä. Julkisia tiloja otetaan siis lajeissa uudella tavalla käyttöön ja niistä tehdään harrastustiloja.

Kyselymme vastaajat käyttävät erilaisia tiloja yllättävän monipuolisesti. Keskustelua harrastustilojen autenttisuudesta, julkisen tilan ja lajeja varten rakennettujen harrastuspaikkojen sopivuudesta, on käyty erityisesti parkourin ja skeittauksen piirissä. Julkinen tila mielletään usein autenttiseksi, lajeja varten rakennetut tilat taas kliiniseksi, konventionaaliksi ja luovuutta kahlitseviksi. Lajeja varten rakennetut tilat voi nähdä myös pyrkimyksenä saada nuorten keskinäinen toiminta aikuisten harjoittaman kontrollin piiriin, mikä haastaa lajien antagonistisen luonteen ja tilapoliittiset periaatteet, joiden mukaan julkinen tila kuuluu kaikille. (Ameel and Tani 2007; Chiu 2009; Salome 2010.)

Valtaosa vastaajista kertoi lajissa kehittymisen olevan heille tärkeää (93 prosenttia täysin tai osittain samaa mieltä) ja lajiharrastuksen vaikuttaneen siihen, miten he tarkkailevat elinympäristöään (90 prosenttia). 70 prosenttia vastaajista arvioi lajin olevan extreme-laji. Kilpailuhaluukkuuden osalta vastaukset jakautuivat: 57 prosenttia ha-

KUVA 2. Vastaajien lajikiinnostuksen tausta. (n=933)

luaisi olla kisoissa menestyvä harrastaja, ja 38 prosenttia oli tämän väitteen kanssa täysin tai osittain eri mieltä. 51 prosenttia vastaajista piti useimpia urheilulajeja liian kilpailuhenkisinä itselleen.

Tulosten valossa henkilökohtainen kehittyminen ja lajin vaikutus ympäristösuhteeseen oli merkityksellinen asia lähes kaikille vaihtoehtolajien harrastajille. Kilpailullisuuteen suhtautumisessa sen sijaan oli suuria eroja eri lajin harrastajien välillä: eniten halukkuutta kisoissa menestymiseen oli roller derbyn (94 prosenttia täysin tai osittain samaa mieltä) ja scoottauksen (84 prosenttia), vähiten parkourin (17 prosenttia) ja capoeiran (23 prosenttia) harrastajilla. Halukkuus kisoissa menestymiseen oli naisilla (60 prosenttia) hiukan suurempaa kuin miehillä (54 prosenttia). Myös näkemykset lajin extreme-luonteesta jakautuivat: yleisimmin lajin extreme-leima hyväksyttiin scoottaajien ja bleidaajien (93 prosenttia vastaajista täysin ja osittain samaa mieltä kummassakin joukossa) vastauksissa, kun taas capoeiran (53 prosenttia), katutanssin (55 prosenttia) ja boulderoinnin (56 prosenttia) harrastajien keskuudessa näkemykset jakautuivat eniten. Miehet (74 prosenttia) hyväksyivät extreme-leiman naisia (64 prosenttia) useammin.

Lajiharrastajien yhteisöllisiä asenteita tutkittiin vertaistukea, keskinäistä kunnioitusta ja hierarkiaa käsittelevien väitteiden avulla. Väitteissä vastaajat ilmaisivat tukevansa mielellään uusia lajiharrastajia (96 prosenttia täysin tai osittain samaa mieltä), ja suurin osa (84 prosenttia) piti lajia vähän aikaa harrastaneita yhtä lailla oikeina harrastajina. Vain 41 prosenttia vastaajista koki harrastusporukalla olevan johtajan tai johtajia, mutta lajit jakautuivat johtajuuskysymyksen kohdalla varsin jyrkästi. Capoeiran (85 prosenttia), roller derbyn (81 prosenttia) ja sirkuksen (79 prosenttia) harrastajaporukoilla oli useimmin johtaja. Skeittauksen (10 prosenttia), bleidauksen (10 prosenttia) ja longboardauksen (13 prosenttia) harrastajista vain harvat tunnustivat harrastusporukassaan johtajan.

Kiinnostava tulos on, että nais- ja miespuolisten vastaajien näkemykset johtajan olemassaolosta poikkesivat suuresti: naisista 70 prosenttia ja miehistä vain 20 prosenttia vastaajista oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että porukalla on johtaja tai johtajia. Tämä sukupuoliin liittyvä näkemys- ja kokemusero johtajuudesta voitiin havaita myös saman lajin harrastajien keskuudesta: esimerkiksi sirkuksessa (naiset 84 prosenttia, miehet 50 prosenttia), katutanssissa (naiset 60 prosenttia, miehet 44 prosenttia) ja parkourissa (naiset 50 prosenttia, miehet 28 prosenttia).

Esikuvia, joista ottaa mallia oli 82 prosentilla kaikista vastaajista, ja jopa 98 prosenttia ilmaisi kunnioittavansa taitavia harrastajia. Mielipiteet jakautuivat kahtia sen suhteen, voivatko taitavat harrastajat päättää, mitä yhdessä tehdään. Yleisimmin taitavilla harrastajilla oli johtajan rooli roller derbyssä (76 prosenttia) ja capoeirassa (74 prosenttia), harvinaisimmin boulderoinnissa (21 prosenttia) tai skeittauksessa (24 prosenttia). Taitavuutta ja esikuvia siis kunnioitettiin yleisesti, mutta harrastuksen johtamisen tai ryhmän sisäisen päätösvalan suhteen vastaajien tulokset vaihtelivat sekä eri lajin että sukupuolten välillä.

Lajien näkyvyyteen ulospäin suhtauduttiin pääasiassa positiivisesti. 90 prosenttia vastaajista oli (täysin tai osittain) sitä mieltä, että lajin näkyminen mediassa entistä enemmän on hyvä asia. 72 prosenttia arvioi, että lajiharrastajat haluavat näkyä katukuvassa, mutta boulderijien (19 prosenttia) ja parkourin (52 prosenttia) harrastajien keskuudessa tätä painotettiin vähemmän. Täsmälliset tyylikiinnitykset, lajierityiset eronteot, saivat kuitenkin varovaisemman vastaanoton: 56 prosenttia arvioi, että harrastukseen liittyy olennaisesti musiikki, ja vain 36 prosenttia myötäili väitettä, jonka mukaan tietty vaatetyyli erottaa lajiharrastajan muista. Näkyvyys ja esillä oleminen siis kuuluvat vaihtoehtolajeihin, mutta tyyllilliset rajaukset eivät ole tiukoja vaan joustavia. Toisaalta taas arvot ja periaatteet, joiden voi nähdä olevan osa tyyliä, ovat lajiharrastajien kesken varsin yhteneviä (Rannikko ym. 2014a).

POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimamme suomalaiset vaihtoehtolajiharrastajat ilmentävät monia Wheatonin määrittelemiä elämäntapaurheilun tyyppi-piirteitä. He panostavat lajiharrastamiseen sekä ajassa että rahassa ja sitoutuvat siihen muun muassa tekemällä vapaaehtoistyötä. Elämyksellisyys ja eri tavoin esillä oleminen korostuvat niin paikallisesti kuin ylirajajestikin. Luovuus, jonka Wheaton nostaa keskeiseksi elämäntapaurheilun ominaispiirteeksi, korostuu muihin aineistoihin perustuvissa analyyseissämme (Harinen & Rannikko 2014; Rannikko ym. 2014a; 2014b). Enemmistö kyselyyn vastanneista lajiharrastajista tunsii taloudellisen tilanteensa hyväksi, ja harva vastaaja oli työtön tai koulutuksen ulkopuolella. Vaikka aineistomme pohjalta ei voi suoraan arvioida Wheatonin tulkintaa vaihtoehtolajien keskiluokkaisesta luonteesta, vaikuttaa siltä, että vaihtoehtolajeja harrastavat nuoret eivät ole yhteiskunnallisesti syrjäytettyjä tai ulossuljettuja, vaan sopivat tulkintaan elämän eri osa-alueilla aktiivisesta kansalaisesta (vrt. Rannikko ym. 2014b).

Lajiharrastajien vastauksissa nousee esille harrastuksen yhteisöllinen ja sosiaalinen luonne, jonka Wheaton on huomioinut aikaisemmin (2004), mutta jota hän ei juuri korosta myöhemmässä piirreltelyssä (2013). Vaihtoehtolajiyhteisöt rakentuvat vertaissosiaalisuuden varaan: tutkimamme harrastajat aloittavat harrastamisen vertaistensa innostamina, tekevät yhdessä vapaaehtoistyötä ja tarjoavat toisilleen vertaistukea erityisesti uuden opettelussa. Vertaisorganisoituminen näkyy myös esimerkiksi vapaaehtoistyön keskeisessä roolissa: vaihtoehtoliikkujat tekevät lajiharrastamisen mahdolliseksi itselleen ja toisilleen erilaisten käytännön järjestelyjen kautta (”do it yourself” -kulttuuri). Vaihtoehtolajien liikunnalliseen elämäntapaan kuuluvat sitoutuminen ja panostaminen, mutta ne halutaan tehdä itse ja omilla ehdoilla, mikä tuo mukanaan vaihtoehtoisuuden elementin. Olemme toisaalla luonnehtineet tällaista formaalisti melko kevyttä mutta informaalista velvoittavaa sitoutumista intensiiviseksi kevytjäsenyydeksi. Suomalaisen liikunnan kontekstissa huomionarvoista on kuitenkin se, että myös lajiin liittyvien yhdistysten jäsenyys toimii monen vastaajan kohdalla osoituksena lajiharrastamiseen sitoutumisesta. (Rannikko ym. 2014a.)

Vaikka paikallisesti harrastaminen tapahtuu pienryhmissä, lajiharrastajien vertaissosialisuus levittyy paikallisyhteisöjä laajemmalle verrattain aktiivisen verkon käyttämisen ja matkustamisen avulla. Vaikka verkkomaailmassa vietetty aika on tärkeä sisäinen osa lajikulttuureja, se ei kuitenkaan tunnu merkittävästi vähentävän liikkumista. Verkossa kerrytetään lajierityistä kulttuurista pääomaa esimerkiksi katsomalla ja opettelemalla temppeja sekä esittämällä omia taitoja (Harinen & Rannikko 2014). Päinvastoin siis voitaisiin ajatella, että temppejen seuraaminen ja kommentointi verkossa sekä omien esitysten lataaminen verkkoon innostavat lisäämään fyysistä harjoittelua. Kaiken kaikkiaan liikunnallinen intensiteetti on vaihtoehtolajeissa varsin suuri.

Naisten osuus vastaajien joukossa on suuri suhteessa aiempiin tutkimuksiin. Elämäntapaurheilua on, ainakin useiden keskeisten, näkyvimpien ja tutkitumpien lajin osalta, tavattu aiemmin pitää jonkinlaisena ”maskuliinisuuden linnakkeena” (surffaus: Booth 2004; skeittaus: Bäckström 2013; Harinen 2010). Vaihtoehtolajien piiriin luettavaan BMX-pyöräilyyn on havaittu toisinaan liittyvän jopa seksistisen ja nationalistisen vastakulttuurin elementtejä, jotka liittyvät valkoisten miesten naisten ja monikulttuuristumisen taholta kokemaan uhkaan (Messner 2005). Vastaajien sukupuolijakaumassa näkyy, että viimeisen vuosikymmenen aikana naisten ja tyttöjen kiinnostus elämäntapalajeihin on ollut voimakkaassa kasvussa (Wheaton 2013, 50). Kyselymme aineiston perusteella voidaan varovaisesti todeta, että ainakin rullien päällä tapahtuvaan temppeiluun perustuvat lajit ovat Suomessa säilyttäneet miesvaltaisuutensa, mutta monissa muissa vaihtoehtolajeissa naisten osuus harrastajista on verrattain

suuri. Roller derbyn lisäksi naiset ovat enemmistönä capoeiran, katutanssin ja sirkuksen vastaajissa. Koko vastaajajoukon sukupuolijakauman vaikuttaa näiden lajien vastaajien verrattain suuri määrä aineistossa.

Eronteko perinteisen liikuntamaailman järjestyksiin tarkkoine sääntöineen ja kilpailuorientaatioineen näkyy tuloksissa. Vaihtoehtolajit ovat kuitenkin yllättävän suurelta osin osa yhdistysten Suomea. Myös kilpaileminen kiinnostaa monia vastaajia, mutta yleisesti sitä tärkeämmäksi nousee kehittymisen ja elämyksellisyyden painottaminen. Lajiyhteisöissä vallitsevien hierarkioiden osalta kysymykset johtajuudesta polarisoivat vastaajajoukkoa.

Naisten ja miesten selvästi erilaiset käsitykset johtajista herättävät erittäin kiinnostavia kysymyksiä. Johtuuko ero kenties siitä, että miehet toimivat kokemuksensa vuoksi useammin johtohahmoina ja tunnistavat asemansa huonosti? Vai siitä, että naiset ja miehet näkevät lajiharrastuksen ryhmäroolit eri tavalla? Naisten osallistuminen

näyttää olevan suurempaa järjestäytyneissä ja kilpailullisemmissa lajeissa ja vähäisempää vapaammassa katulajeissa, joissa perinteisiä järjestyksiä haastetaan selvemmin ja jotka usein mielletään tyypillisimmiksi vaihtoehtolajeiksi.

Olemme niputtaneet vaihtoehtolajit tässä tarkastelussa yhteen kuvaamaan niiden piiristä löydettävää elämäntapaa. Eri vaihtoehtolajien harrastajaryhmien demografiassa on kuitenkin eroja. Yhtä lailla eroja voidaan löytää myös eri lajien harrastajien näkemysten, tavoitteiden, lajikäsitysten ja vertaisuuksien väliltä. Liikunnan vaihtoehtosektorilta, perinteisesti järjestäytyntä liikuntaa omaehtoisemman ja epämuodollisemman liikuntaharrastuksen kentältä, löytyy varsin monenlaisia ja erilaisia sapluunoihin asettuvia lajiyhteisöjä.

Kiitämme tutkimusryhmäämme kuuluvia Päivi Harista, Hanna Kuninkaanniemiä ja Jussi Ronkaista arvokkaasta työstä tutkimuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja artikkelikäsitelmien kirjoituksen kommentoinnissa.

LÄHTEET

Ameel, L. & Tani, S. 2007. Säröjä kaupunkitilassa. Parkour. Alue ja Ympäristö 36(1), 3–13.

Berg, P. & Piirtola, M. 2014. Lasten ja nuorten liikuntatutkimus Suomessa. Tutkimuskatsaus 2000–2012. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura.

Booth, D. 2004. Surfing. From one (cultural) extreme to another. Teoksessa: B. Wheaton (toim.) Understanding lifestyle sports. Consumption, identity, and difference. Lontoo: Routledge, 94–109.

Bäckström, Å. 2013. Gender Manouvering in Swedish Skateboarding. Negotiations of Femininities and the Hierarchical Gender Structure. Young 21 (1), 29–53.

Chiu, C. 2009. Contestation and conformity. Street and park skateboarding in New York City public space. Space and Culture 12 (1), 25–42.

Harinen, P. 2010. Skeittaripoika se laudallansa... Liikunnan muuttuvat merkitykset ja maisemat. Kasvatus & Aika 4 (2), 99–108.

Harinen, P. & Rannikko, A. 2014. Temppu ja miten se tehdään? Vaihtoehtoliikunta tietämisen ja taitamisen todellisuuksina. Teoksessa: P. Harinen, M. Käyhkö & A. Rannikko (toim.) Mutta mikä on tutkimuksen teoreettinen kysymys? Joensuu: University Press of Eastern Finland, 80–101.

Harinen, P. Rautopuro, J. & Itkonen, H. 2006. Asfalttiprinssit. Tutkimus skeittareista. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura.

Hänninen, R. 2006. Lumilautailu elämäntapana ja tyylillisenä representaationa. Nuorisotutkimus 24 (4), 3–18.

Kotro, T. & Pantzar, M. 2005. Urheilulajien synty. Teoksessa: J. Leskinen, H. Hallman, M. Isoniemi, L. Perälä, T. Pohjoisaho & E. Pylvänäinen (toim.) Voxconsumptoris – Kuluttajan ääni. Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirja. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, 183–191.

Lewis, N. 2004. Sustainable adventure. Embodied experiences and ecological practices within British climbing. Teoksessa: B. Wheaton (toim.) Understanding lifestyle sports. Consumption, identity, and difference. Lontoo: Routledge, 70–93.

Liikanen, V. Rannikko, A. Harinen, P. Kuninkaanniemi, H. & Ronkainen, J. 2013. Junnuputkesta omaehtoiseen liikkumiseen. Vaihtoehtolajit liikunnan muuttuvassa kentässä. Liikunta & Tiede 50 (5), 9–13.

Messner, M. A. 2005. Still a man's world? Studying masculinities and sport. Teoksessa: M. S. Kimmel & J. Hearn & R. W. Connell (toim.) Handbook of studies on men and masculinities. Thousand Oaks: Sage, 313–325.

Piispa, M. 2013. "Vapaasti olen saanut valita eikä mihikään ole pakotettu". Katsaus suomalaisen huippu-urheilijan elämänkulkuun. Teoksessa: M. Piispa & H. Huhta (toim.) Epätavallisia elämänkulkuja. Huippu-urheilijat ja -taitelijat 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 13–55.

Ojala, A.-L. & Itkonen, H. 2014. Median merkitys nuorisokulttuurisessa liikkumisessa. Nuorisotutkimus 31 (4), 20–35.

Rannikko, A. Harinen, P. Liikanen, V. Ronkainen, J. & Kuninkaanniemi, H. 2014a. Nuorten liikunnalliset alakulttuurit. Elämäntapaa ja erontekoa. Nuorisotutkimus 31 (4), 3–19.

Rannikko, A. Harinen, P. Kuninkaanniemi, H. Liikanen, V. & Ronkainen, J. 2014b. Nuorten vaihtoehtoliikunta yhteisöllisen kasvun ja oppimisen mahdollistajana. Kasvatus & Aika 8 (3), 36–48.

Rinehart, R. 2000. Emerging arriving sport. Alternatives to formal sports. Teoksessa: J. Coakley & E. Dunning (toim.) Handbook of sports studies. Lontoo: Sage, 504–519.

Robinson, V. 2004. Taking risks. Identity, masculinities and rock climbing. Teoksessa: B. Wheaton (toim.) Understanding lifestyle sports. Consumption, identity, and difference. Lontoo: Routledge, 113–130.

Salome, L. 2010. Constructing authenticity in contemporary consumer culture. The case of lifestyle sports. European journal for sport and society 7 (1), 69–87.

Sironen, E. 1988. Uuden liikuntakulttuurin visiot. Teoksessa: E. Sironen (toim.) Uuteen liikuntakulttuuriin. Tampere: Vastapaino, 11–38.

Sue, V. M. & Ritter, L. A. 2007. Conducting Online Surveys. Lontoo: Sage.

Thornton, A. 2004. Anyone can play this game. Ultimate Frisbee, identity and difference. Teoksessa: B. Wheaton (toim.) Understanding lifestyle sports. Consumption, identity, and difference. Lontoo: Routledge, 175–196.

Tilastokeskus 2011. Toisen polven maahanmuuttajia vielä vähän Suomessa. http://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-07-04_003.html?s=0 (Luettu 8.4.2014.)

UKK-instituutti. 2009. Terveysliikunnansuositus 18–64-vuotiaille.

Wheaton, B. 2002. Babes on the beach, women in the surf: researching gender, power and difference in the windsurfing culture. Teoksessa: J. Sugden & A. Tomlinson (toim.) Power games. A critical sociology of sport. Lontoo: Routledge, 240–266.

Wheaton, B. 2004. Introduction. Mapping the Lifestyle Sport-scape. Teoksessa: B. Wheaton (toim.) Understanding Lifestyle Sports. Consumption, Identity and Difference. Lontoo: Routledge, 1–28.

Wheaton, B. 2013. The Cultural Politics of Lifestyle Sports. Lontoo: Routledge.